



**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**



Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018



ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчаківа Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савтира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

З метою виявлення взаємозв'язків між всіма показниками означених психічних явищ (саморозвитку, рівня стесостійкості та мотивів навчальної діяльності у студентів), було використано метод рангової кореляції Спірмена. Зафіксовано кореляційний зв'язок ($r_s = -0.499$; $p \leq 0.01$) між мотивами навчально – пізнавальної діяльності та стресостійкість в четвертокурсників, а також отриманий значний кореляційний зв'язок ($r_s = -0.498$; $p \leq 0.01$) показників стресостійкості та соціальних мотивів навчання в другокурсників.

Отримані емпіричні дані свідчать про те що студенти – психологи здатні контролювати власний ритм життя, швидко приймати рішення адаптуючись до ситуацій долати негативні впливи зовнішнього середовища не залежно від досвіду та віку, але при цьому потреба в саморозвитку залежить від вікових особливостей, зовнішньої ситуації в якій перебуває людина та особистісно – професійної мотивації.

У процесі навчання та силу соціально – економічних, політичних перетворень в державі підвищення рівня стресу та стресостійкості знижують, можливості та прагнення допомогати іншим, через недостатні внутрішні ресурси та практичний досвід. Тобто для актуалізації та розвитку власного потенціалу необхідні хороші адаптаційні здібності, що сприятимуть подоланню зовнішнішньо – суб'єктних стресорів сучасного ритму життя.

Список використаних джерел

1. Эллис А. Гуманистическая психотерапия: Рационально-эмоциональный подход. / А. Эллис .- Санкт - Петербург. : Сова; М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 272 с.
2. Калувев А. В. Проблемы изучения стрессорного поведения / А. В. Калувев. – Київ : Изд-во АПН, 1999. - 148с.

УДК 159.922.8: 159.922.1

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ СТАТЕВОРОЛЬОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Гандзюк Катерина, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Артемова О.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасні дослідження статевої ідентичності вказують на складний характер цього особистісного утворення. Воно розглядається перед усім як усвідомлення та переживання індивідом позиції Я відносно деяких образів-еталонів статі. Набуття індивідом психологічних і поведінкових властивостей, характерних для жінок або чоловіків, визначають як статево-рольову соціалізацію. Треба зазначити, що це дуже складний процес,

пов'язаний із оволодінням певною гендерною роллю або стереотипом поведінки, який традиційно асоціюється з жіночою або чоловічою соціальною функцією. В процесі статево-рольової соціалізації та формування гендерної ідентичності важливу роль відіграють соціальні та культурні фактори, що впливають на формування психологічної статі особистості.

У вітчизняній науці розглядаються різні аспекти статі. Так, формуванню статевої свідомості та самосвідомості особистості на різних вікових етапах присвячені праці Т.Л.Бессонової, М.Й.Боришевського, О.Л.Кононко, Г.С.Костюка, О.Г.Сухолової. Питання розвитку психологічної статі відображені у працях В.В.Авраменкової, Т.В.Говорун, О.М.Кікінежді, А.А.Паля, Т.І.Юферової. Міжстатеві стосунки висвітлено у роботах В.Є.Каган, Я.Л.Коломінського, Л.І.Мороз. У дослідженнях Ю.Е.Альошиної, В.О.Васютинського, А.С.Воловича, Т.С.Гурлевої, І.В.Романова, В.Г.Романової вивчались проблеми статево-рольової ідентичності підлітків.

Разом із тим, проблема чинників становлення статево-рольової ідентифікації підлітків висвітлена недостатньо. Актуальними залишаються питання, під впливом яких чинників відбувається становлення статево-рольової ідентифікації підлітків. Традиційна система цінностей характеризується дихотомічним баченням, а нова, егалітарна, поєднанням взаємозамінних якостей.

У зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення ролі соціального оточення (сім'ї, однолітків, педагогів), змісту профільного навчання, змісту засобів навчання, зокрема шкільних підручників, та внутрішніх спонукань як чинників статево-рольової ідентифікації особистості.

Вибраний для дослідження підлітковий вік – це час, коли суб'єкт прагне розширити й уточнити зміст свого „Я”. Цей віковий період є важливим етапом становлення статево-рольової ідентичності, бо саме у цьому віці відбувається активне усвідомлення суті своїх ставлень до інших людей та самого себе, розширюється й уточнюється статево самовизначення. Саме у підлітковому віці, як підкреслюється науковцями, відбувається становлення статево-рольової ідентичності, яка є внутрішнім переживанням своєї статевої належності, набуттям гендерної ролі й уподібненням до неї, своєрідною єдністю статевого самоусвідомлення і поведінки. Підлітковий вік визначає подальший розвиток особистості, орієнтацію на справжні зразки Я- чоловіка і Я-жінки в нових змінних умовах, наповнення їх егалітарними цінностями, якими передбачено формування гендерної самосвідомості, статевої „Я-концепції” та статево-рольової ідентифікації.

У становленні статево-рольової ідентифікації підлітків значна роль належить соціально-психологічним чинникам, серед яких провідну роль відіграє найближче оточення (сім'я, школа, однолітки), а також особливості та зміст навчально-виховного процесу.

Експериментальне дослідження процесу становлення статево-рольової ідентифікації підлітків в умовах сім'ї, однолітків, шкільного оточення та профільного навчання допомогло виявити такі основні соціально-психологічні чинники: а) гендерні уявлення підліткових груп, у яких механізм статево-рольової ідентифікації тісно пов'язаний з особливостями спілкування підлітків, а гендерна поведінка диктується специфікою групи, до якої належить підліток; набір позитивних рис, які підлітки цінують у представників своєї та протилежної статі, в уявленнях підлітків абсолютно різний і збігається зі стереотипами фемінності та маскуліності; б) дослідження стилів спілкування підлітків з батьками виявили, що дівчата і хлопці здебільшого орієнтуються на сім'ю та поділяють сімейні цінності, ідентифікують себе з батьками; в) гендерні стереотипи та настанови вчителів, які впливають на становлення статево-рольової ідентифікації підлітків; г) спрямованість профільного навчання, що визначає переважання маскулітних рис у дівчат при навчанні за економічним профілем та фемінних рис у хлопців за гуманітарним, тобто підлітки схильні діяти згідно з традиційними гендерними стереотипами; д) зміст шкільних підручників, які звернені до стандартів патріархального суспільства, що презентують „жіноче” як пасивне і підпорядковане, з чітко визначеним обмеженням колом соціально-професійних ролей.

У ході експерименту було доведено, що становлення статево-рольової ідентифікації особистості підлітків формується під впливом статево-рольових настанов сімейного та шкільного виховання, однолітків. Виявлено психологічні особливості сімейного виховання та батьківських гендерних настанов, які впливають на набуття статево-рольової ідентифікації підлітками. Визначено авторитарний та ігноруючий стилі виховання батьків як чинники, що негативно впливають на становлення андрогінної статево-рольової ідентифікації підлітків. Виховання в сім'ї диференціюється за статевою ознакою; для підлітків різної статі створюються неоднакові можливості та умови для задоволення потреб та інтересів, вибору друзів, проведення дозвілля, що суттєво впливає на процес статево-рольової ідентифікації підлітків. Виявлено, що у сім'ї мало займаються адекватним статево-рольовим вихованням, батькам бракує знань, тому проблеми статі та статевого виховання батьки більшою мірою переадресовують школі.

Вивчено зміст гендерних стереотипів учителів та їх роль у становленні статево-рольової ідентифікації підлітків. Дослідженням було виявлено, що

вчителі під час навчально-виховного процесу по-різному ставляться до хлопчиків і дівчаток. Вони є суб'єктами різних очікувань, набуття досвіду, розвитку здібностей, інтересів тощо. Гендерні стереотипи та настанови у навчально-виховному процесі відтворюються через трансляцію ціннісних орієнтацій учителів, у результаті чого наслідування гендерних стереотипів стає частиною гендерної культури підлітків. У процесі навчання та виховання в школі формуються найбільш розповсюджені, сталі риси особистості, які проявляються в соціальній діяльності, що регулюється рольовою структурою суспільства. Таким чином, від норм, цінностей, стереотипів, що транслюються в процесі освіти, залежить формування та подальший розвиток особистості, набуття певних установок та очікувань щодо становлення статевої ролі і ідентифікації підлітків.

Вивчення змісту навчально-методичної літератури, як важливого чинника становлення статевої ролі і ідентифікації підлітків та здійснення психологічної експертизи гендерного змісту шкільних підручників, дало підстави виявити, що сучасні підручники не зорієнтовані на гендерні цінності сучасного суспільства, де в основу відносин між статями покладено принцип гендерної паритетності. Виявлено, що проаналізований зміст підручників звернений до стереотипів традиційно патріархального суспільства, яке презентує „жіноче” як пасивне, з чітко визначеним вузьким колом соціально-професійних ролей, а „чоловіче” з високим соціальним статусом та зайнятістю предметно-інструментальними видами діяльності. Добір матеріалів у підручниках дає учням поштовх для закріплення уявлень про другорядність ролей, що виконує жінка в соціумі, про її залежний статус, а також про традиційний розподіл професій за ознакою статі. Стереотипи нерівності в текстах та ілюстраціях шкільних підручників перетворюються в стереотипи соціальних ролей, що утруднює відносини в сім'ї, школі та в суспільстві.

Спеціально побудовані корекційні заняття можуть суттєво вплинути на зміну традиційних гендерних стереотипів та настанов учасників навчально-виховного процесу, що допоможе гармонізувати процес становлення статевої ролі і ідентифікації у підлітків.

Список використаних джерел

1. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі і ідентифікації підлітків Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н.М. Городнова; Ін-т педагогіки і психології профес. освіти АПН України. — К., 2006. — 24 с. — укр. — info@lib.ua-ru.net.
2. Городнова Н.М. Вплив біологічних та соціальних чинників на формування статевих ідентифікацій // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2002. №3. С.161-169.

3. Кікінежді О.М. Гендерна ідентифікація молоді як психолого-педагогічна проблема // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Тернопіль: „Богдан”, 2003. - С.44-50.

УДК 159

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ
СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ**
**Главінська Еліна, здобувач вищої освіти, Національний
авіаційний університет**

Керівник: Гльїна Т.В., старший викладач

Проблема соціально-психологічної адаптації особистості є однією з найбільш фундаментальних міждисциплінарних наукових проблем, яка вивчається як на педагогічному, психологічному, так і на соціально-економічному, медико-біологічному та інших рівнях. Соціально-психологічна адаптація розглядається в таких розділах психології, як психологія особистості, педагогічна психологія, юридична психологія, психологія праці, медична психологія та психологія зрілості.

За своєю суттю адаптація є найважливішим механізмом соціалізації. В ході соціально-психологічної адаптації здійснюється не тільки пристосування індивіда до нових соціальних умов, а й реалізація його потреб, інтересів і прагнень.

У вітчизняній психології цим питанням займалися К. О. Абульханова-Славська, Л. П. Бувєва, О. П. Горкун, І. О. Мілославова, Л. М. Растова, І. Д. Калайков, А. А. Реан, В. М. Ямницький та інші, проте досі існують значні розбіжності у підходах до визначення змісту і суті соціально-психологічної адаптації. На думку ряду авторів [2; 3], основами процесу соціально-психологічної адаптації студентів першого курсу є: формування нового ставлення до професії; освоєння нових навчальних форм, вимог, оцінок, способів і прийомів самостійної роботи; пристосування до нового типу навчального колективу, його звичаїв і традицій; навчання новим видам наукової діяльності, пристосування до нових умов побуту в студентських гуртожитках, новим формам використання вільного часу, новим зразкам «студентської» культури.

Однією з центральних соціально-психологічних проблем процесу адаптації є освоєння нової соціальної ролі – ролі студента. Студенти-першокурсники методом проб і помилок намагаються освоїти очікувану від них поведінку і на її основі будувати подальші взаємини з однолітками та викладачами. Соціально-психологічні проблеми адаптації колишніх школярів до навчання у вищому навчальному закладі обумовлені також

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету